

Nr 323.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående inlösen för statsverkets räkning av generalstabens officerskårs stalletablissemang i Stockholm; given Stockholms slott den 27 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att för inlösen för statsverkets räkning av generalstabens officerskårs stalletablissemang i Stockholm må av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar tagas i anspråk ett belopp av 56,600 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

J. Åkerman.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27
april 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Statsråden VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Åkerman, anhöll härefter att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om inlösen för statsverkets räkning av generalstabens stalletablissemang i Stockholm samt anförde därvid följande:

1915 års riks-
dags beslut.

»I sammanhang med beslutandet av ändrade grunder i fråga om hästhållningen för officerare vid armén medgav 1915 års riksdag, att för beredande av stallutrymme i Stockholm åt hästar, vilka tillhörde eller vore ställda till förfogande för personal, som icke tjänstgjorde vid truppförband, generalstabens stalletablissemang i Stockholm finge, därest överenskommelse kunde med generalstabens officerare träffas, för statsverkets räkning inlösas för ett belopp, motsvarande vad som återstode oguldet å det samma officerare för etablissemangets uppförande bevil-

jade statslån, ävensom att av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar finge tagas i anspråk, vad som för ifrågavarande ändamål kunde komma att erfordras.

Sedan Kungl. Maj:t med anledning härav genom brev den 18 juni 1915 anbefallt arméförvaltningens fortifikationsdepartement att söka träffa överenskommelse med generalstabens officerare angående inlösen för statsverkets räkning av generalstabens stalletablissemang på det av riksdagen angivna villkor, anmälde fortifikationsdepartementet i underdånig skrivelse den 15 mars 1916, att vid de mellan departementet och generalstabens officerskår förda underhandlingarna denna senare förklarat sig icke hava skäl att ålägga sina medlemmar ersättnings-skyldighet för den förlust, som skulle uppstå, därest stalletablissemanget överlättes till kronan mot ett belopp, motsvarande kårens å det hos statskontoret erhållna byggnadslånet återstående skuld, som den 31 december 1915 utgjort 36,602 kronor 83 öre. Officerskåren hade framställt anspråk å ersättning även för den skuld, som kåren därutöver åsamkat sig för etablissemanget, utgörande i runt tal 25,000 kronor, varav en stor del uppkommit för byggnadslånets amortering. Då enighet sålunda icke kunnat vinnas om köp på de i brevet den 18 juni 1915 angivna villkor, hade man sökt åstadkomma överenskommelse på grundval av upplåtelse under återstående tid av kårens arrenderätt till byggnadsplassen med tillhörande tomtområde eller till den 1 april 1929 av nyttjanderätt, som vid densammas utgång skulle övergå till äganderätt utan särskild gottgörelse. I fråga om den avgift, som kronan härför skulle erlägga, hade beräknats i första rummet den årliga annuiteten å byggnadslånet, utgörande för lånets inbetalande till fullo under nyttjanderättstiden i det närmaste 3,600 kronor, och därefter gottgörelse för kårens återstående skuld, 25,000 kronor. Beträffande beloppet av sistnämnda gottgörelse, fördelad på de $13\frac{1}{4}$ åren, som nyttjanderätten skulle omfatta, hade man enats om, att den skulle årligen utgöra 1,500 kronor. Vad av skulden icke därigenom täcktes, skulle kåren eller dess medlemmar vidkännas. I överensstämmelse med nu angivna grunder hade mellan departementet, å ena, samt officerskåren, å andra sidan, upprättats förslag till kontrakt rörande överlåtelse till kronan av ifrågavarande stalletablissemang, och hemställde departementet, att nämnda kontraktsförslag måtte av Kungl. Maj:t godkännas.

Vid ärendets föredragning den 28 juli 1916 fann emellertid Kungl. Maj:t det underställda förslaget icke vara av beskaffenhet att kunna av Kungl. Maj:t godkännas.

Tidigare
förslag till
uppgörelse.

Infordrande
av förslag
rörande beredande av
erforderligt
stallutrymme.

Då frågan om beredande av stallutrymme i Stockholm åt hästar, vilka tillhöra eller äro ställda till förfogande av personal, som icke tjänstgör vid truppförband, således ännu icke erhållit sin lösning, men övergången till den nya beridenheten för officerare vid armén redan tagit sin början, anmodade dåvarande departementschefen den 28 november 1916 arméförvaltningens intendents- och fortifikationsdepartement att inkomma med yttrande och förslag, huru dylikt stallutrymme borde på för statsverket fördelaktigaste sätt beredas, ävensom huru övergången till den nya beridenheten för de personalgrupper, varom här vore fråga, lämpligen borde ordnas, intill dess erforderligt stallutrymme kunde bliva iordningställt.

Arméförvaltningens intendents- och fortifikationsdepartements framställning.

Uti skrivelse den 21 april 1917 hava nu arméförvaltningens intendents- och fortifikationsdepartement inkommit med yttrande och förslag i ämnet samt därvid anfört följande:

Såväl Kungl. Maj:t som riksdagen hade funnit ändamålsenligt att för frågans lösning inköpa generalstabens stalletablissemang med plats för omkring 90 hästar samt därefter för beredandet av ytterligare plats verkställa tillbyggnad av etablissemanget. Skulle icke nämnda etablissemanget kunna förvärfvas, måste stallutrymme beredas genom förhyrning eller inköp av annan eller andra stallbyggnader i Stockholm eller ock genom nybyggnad. Något eller några stall med erforderligt utrymme att hyra funnes icke. Däremot funnes till salu en tillräckligt stor stallbyggnad, men betingade denna ett pris av omkring 850,000 kronor, vadan inköp av densamma för detta ändamål icke borde ifrågakomma, om stallutrymme kunde för billigare pris erhållas. Därtill komme, att antydda byggnad hade ett ofördelaktigt läge, nämligen i närheten av Stockholms södra station. Återstode således nybyggnad. För en sådan måste dock med nuvarande pris å byggnadsmaterialier beräknas en kostnad av minst 1,250 kronor för varje spilta eller för en stallbyggnad med 90 spiltor, motsvarande utrymmet i generalstabstallet, minst 112,500 kronor, vartill jämväl borde läggas byggnadskostnad för erforderliga bostäder för stallbefalet. Detta vore sålunda ett jämförelsetal att taga i beaktande vid prövning, huruvida nybyggnad borde företagas eller om det skulle vara för staten fördelaktigare att inköpa generalstabens stalletablissemang, därest detta kunde erhållas för skäligt pris, vilket efter departementens uppfattning borde bedömas efter etablissemangets verkliga värde.

För bedömandet härav hade departementen inhämtat, att ursprungliga byggnadskostnaden utgjort	kronor 69,318: —
var till kommit kompletteringsarbeten åren 1887—1890 för	» 8,000: — 77,318: —
ombyggnad år 1907 av gamla vagnboden	» 5,357: —
tillbyggnad år 1909 av en sadelkammare	» 2,418: 25
» » 1913 av lilla stallet m. m.	» 2,334: 15
målning, införandet av elektriskt ljus m. m. år 1914	» 1,210: 95 11,320: 35
	<hr/>
	tillhopa kronor 88,638: 35
varav genom statsanslag guldits	» 10,000: —
	<hr/>
	återstode kronor 78,638: 35

utgörande det belopp, som, utöver underhållskostnader, stallbyggnaden kostat officerskåren. För gäldandet härav hade kåren upptagit lån, varav från statskontoret 71,000 kronor.

Värdet av stalletablissemang, som vore väl underhållet, syntes med nu gällande pris å byggnadsmaterialier kunna antagas motsvara byggnadskostnaden.

Vid förnyade underhandlingar med officerskåren hade denna förklarat sig villig att försälja stalletablissemang för ett pris av 56,600 kronor och mot villkor i övrigt, dels att kronan skulle övertaga furagering och skötsel av samtliga i stallet uppställda tjänstehästar, tillhöriga generalstabens officerare, dels ock att kronan skulle övertaga officerskårens skyldigheter gent emot den av kåren anställda stallföreståndaren och övrig hos kåren anställd personal, så att dessa icke utan eget förvållande berövades den utkomst de haft, därest stallet fortfarande varit i officerskårens ägo.

Stallföreståndaren, fanjunkaren G. Härdelin, hade av officerskåren tillförsäkrats anställning mot ett årligt arvode, nu förhöjt till 1,500 kronor jämte förmån av fri bostad och ved samt s. k. spiltpengar, utgående med 2 öre för spilta och dag, ävensom särskild ersättning för rastridning. Till övrig personal hade kåren genom muntliga avtal bestämda förbindelser. Den utgjordes av 14 hästkötare med avlöning till en var, som för år uppginge till 1,400 å 1,800 kronor.

Fortifikations- och intendentsdepartementen ansåge dessa villkor antagliga och för kronan synnerligen fördelaktiga. Jämförelse med kostnaden för nybyggnad bestyrkte till fullo detta omdöme. Vidare

ansåge sig departementen till stöd härför böra erinra därom, att fråga om inlösen av kårens stalletablissemang i sammanhang med inlösen av ridhuset förevarit år 1901 och att enighet då rått om priset, som skulle utgöra 74,961 kronor 48 öre, motsvarande kårens dåvarande skuld till statskontoret, varav på ridhuset, som inlösts, beräknats och betalats 20,843 kronor 2 öre. Återstående 54,118 kronor 46 öre skulle sålunda vara köpeskillingen för stalletablissemang, vars inlösen dock med hänsyn till andra då föreliggande utgifter uppskjutits och därefter av särskilda skäl ej kommit att fullföljas. Såsom ovan nämnts, hade sedan år 1901 företagits om- och tillbyggnader för en kostnad av 11,320 kronor 35 öre. Under sådana förhållanden och då de fördelar, kåren haft av stallet, icke, särskilt i jämförelse med andra beridna officerares villkor, kunde anses i ekonomiskt värde motsvara ränta å det angivna skuldbeloppet, måste det nu erbjudna priset anses billigare än det, varom år 1901 överenskommits.

Vidkommande det erbjudna salupriset, bedömt efter den förut ensidigt från kronans sida utan ägarnas hörande bestämda köpeskillingen, finge väl antagas, att därvid förutsatts, att ägarna nu liksom år 1901 skulle vara villiga att avyttra sina byggnader för det belopp, som återstode oguldet å de för byggnadernas uppförande erhållna statslån, och att någon väsentlig skillnad å skuldbeloppet år 1901 och nu icke förefunnes. Denna uppfattning vore i själva verket sakligt riktig. Ty, ehuru lånet till statskontoret den 31 december 1915 — tillträdesdagen för den tidigare föreslagna upplåtelsen av stalletablissemang — nedgått till 36,602 kronor 83 öre, innebure detta förhållande icke, att skulden blivit gulden, utan endast, att densamma utbytt till annan fordringsägare. För att kunna verkställa föreskrivna räntebetalningar och amorteringar hade nämligen generalstabens officerare nödgats från andra håll upplåna därför erforderliga medel. Sålunda hade officerskåren erhållit försträckning hos Sveriges riksbank och å särskilda tider hos hästförsäkringsföreningen ävensom hos enskild person. Nu hade generalstabens officerskassa övertagit lånet och hade av officerskårens medlemmar en fordran å 20,000 kronor, som, enligt vad departementen inhämtat, utgjorde officerskassans kapital och icke, därest beloppet till kassan inbetalades, kunde på något sätt uppdelas mellan förutvarande, nuvarande eller blivande officerare vid generalstaben. Officerskårens skuld för byggnaderna utgjorde sålunda 56,602 kronor 83 öre; och utgjorde detta belopp tillika skuld å det ursprungliga lånet hos statskontoret, ehuru skulden till ett belopp av 20,000 kronor överflyttats till officerskassan.

Skulle Kungl. Maj:t av formella skäl anse sig icke kunna medgiva inköp av stalletablissemang, vore kåren villig att mot enahanda villkor i övrigt och en årlig avgift, motsvarande årlig ränta efter 6 procent och amortering under 12 år eller återstående tid för kårens nyttjanderätt till byggnadsplatsen, utarrendera stalletablissemang mot villkor, att detsamma efter arrendetidens slut skulle bliva kronans egendom. I varje fall skulle två kontrakt av den 1 mars 1909 om nyttjanderätt till byggnadsplatsen av kåren överlätas till kronan. Departementen ansåge anbudet om upplåtelse av nyttjanderätt till stalletablissemang mindre fördelaktigt för kronan än försäljningsanbudet och ville endast i andra hand tillstyrka detsamma.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde departementen, att det generalstabens officerskår tillhöriga stalletablissemang i Stockholm måtte inköpas för ett pris av 56,600 kronor samt mot villkor i övrigt, att kronan övertog dels officerskårens rättigheter och skyldigheter enligt två kontrakt av den 1 mars 1909, varigenom Djurgårdsförvaltningen till officerskåren mot en årlig avgift av 20 kronor till den 31 mars 1929 utarrenderat de områden, varå stalletablissemang samt ridhus och ett bostadshus vore uppförda, dels furagering och skötsel av de i stallet uppställda, officerare vid generalstaben tillhöriga tjänstehästar enligt de om officerares tjänstehästar härutinnan gällande bestämmelser, dels ock officerskårens skyldigheter gent emot den av kåren nu anställda stallföreståndaren och övrig hos kåren anställd personal.

Genom antagandet av detta förslag skulle erhållas stallutrymme för minst 90 hästar. För återstående erforderligt hästantal föresloge departementen, att stallutrymme måtte beredas genom tillbyggnad till stalletablissemang. Med hänsyn till nuvarande höga pris å byggnadsmaterialier m. m. borde emellertid med detta byggnadsarbete tillsvidare anstå.

Vid bifall till förenämnda förslag syntes, i överensstämmelse med vad riksdagen tidigare beslutat, köpeskillingen få gäldas av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar. Den årliga arrendeavgiften åter syntes böra gäldas av anslaget till reparation m. m.

Skulle åter förslaget om inköp av stalletablissemang icke bifallas, tillstyrkte departementen, att detsamma måtte få arrenderas å ovanangivna villkor.

Genom förverkligandet av det ena eller andra förslaget erhöles för tillfället erforderligt stallutrymme, vadan vidare utredning och förslag angående ordnandet av övergången till den nya beridenheten, till dess stallutrymme iordningställts, icke torde erfordras.

Slutligen ville departementen meddela, att generalstabens officerskår uttryckt önskvärldheten därav, att uppgörelse om stalletablissemangets överlämnande till kronan måtte snarast möjligt före den 1 nästkommande augusti kunna ske.

Departements-
chefen.

Enligt beslut av 1915 års riksdag skola officerare och vederlikar, som böra vara beridna å två hästar, själva anskaffa en tjänstehäst och av staten tillhandahållas en stamhäst, dock med undantag för kavalleriets fänrikar, vilka erhålla två stamhästar, samt officerare och vederlikar, som böra vara beridna å allenast en häst, få denna, utom i vissa särskilda undantagsfall, ställd till sitt förfogande av staten. Därjämte skall staten mot nedsättning av lönetillägget för tjänstehäst från 400 kronor till 250 kronor om året och mot indragning av furageersättningen, 365 kronor om året, övertaga anskaffning och underhåll av tjänstehästs mundering samt tillhandahållande in natura av stallrum, furage, vatten, ljus, veterinärvård och skoning för dylik häst ävensom ombesörja tjänstehästs skötsel.

Jämlikt de nya bestämmelserna i fråga om hästhållningen för officerare vid armén skall officer vid generalstaben, vilken hittills varit beriden å två egna tjänstehästar, hädanefter vara beriden endast å en egen tjänstehäst. Därjämte skall finnas en särskild för generalstabens officerare avsedd reservgrupp stambästar, av vilka en del ständigt skall vara fördelad på arméfördelnings- m. fl. staber för att göra där placerade generalstabsofficerare beridna å två hästar och återstoden tillhöra generalstabens huvudstation. I enlighet härmed skola efter genomförd härordning vid generalstabens finnas 55 tjänstehästar och 41 kronan tillhöriga stambästar.

Såsom av det anförda framgår, vila de nya bestämmelserna om hästhållningen för officerare bland annat på den förutsättningen, att kronan skall övertaga tjänstehästarnas skötsel samt tillhandahålla erforderligt stallrum. Då kronan icke i Stockholm disponerar något stallrum för uppställandet av generalstabsofficerarnas vare sig tjänstehästar eller stambästar, har emellertid den nya ordningen för hästhållningen med avseende å ifrågavarande officerare icke kunnat, såsom fallet är beträffande övriga beridna officerare, börja tillämpas. Då det givetvis är av vikt, att de nya bestämmelserna må kunna snarast möjligt börja genomföras jämväl beträffande förevarande grupp av officerare, torde frågan om beredande av erforderligt stallrum icke längre böra uppskjutas.

Enligt 1915 års riksdagsbeslut skulle dylikt stallrum beredas genom inlösen av det generalstabens officerskår tillhöriga stalletablissemang för ett belopp, motsvarande vad som återstode oguldet av det statslån, officerskåren erhållit för etablissemangets uppförande. Enligt vad den föreliggande utredningen giver vid handen, belöper sig detta belopp till 36,602 kronor 83 öre. Emellertid har officerskåren förklarat sig icke kunna åtnöjas med detta belopp utan fordrat ersättning jämväl för den skuld å 20,000 kronor, som kåren åsamkat sig för att kunna verkställa föreskrivna räntebetalningar och amorteringar å det erhållna statslånet. Den av kåren äskade lösensumman uppgår alltså i avjämnat tal till 56,600 kronor.

Med hänsyn till vad arméförvaltningens intendents- och fortifikationsdepartement anfört rörande kostnaderna för anskaffande på annat sätt av erforderligt stallutrymme ävensom angående värdet och beskaffenheten av det till inlösen avsedda stalletablissemang, anser jag mig böra tillstyrka det av departementen förordade förslaget såsom det ur alla synpunkter för statsverket fördelaktigaste. Det torde icke heller vara mer än billigt, att generalstabens officerare, vilka för anskaffande av stallrum och skötsel åt sina tjänstehästar hittills fått vidkännas avsevärt större kostnader än flertalet andra på egna tjänstehästar beridna officerare, erhålla en sådan ersättning för etablissemanget, att de icke genom detsamma överlåtande till statsverket åsamkas någon direkt förlust. Det för etablissemangets inlösen erforderliga beloppet torde få utgå från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, vilka därtill lämna tillgång.

Mot de för stalletablissemangets inlösen i övrigt överenskomna villkor har jag icke någon anmärkning att framställa. Jag tillåter mig erinra därom, att uti den till grund för 1915 års riksdagsbeslut liggande propositionen framhölls, att därest statsverket komme att övertaga ifrågavarande stalletablissemang, billigheten syntes kräva, att kronan jämväl övertog de skyldigheter, vilka generalstabens officerare iklätt sig gentemot den sedan ett flertal år därstädes anställda personalen, ett uttalande, varemot från riksdagens sida icke någon erinran framställdes. Intill dess särskilda medel för personalens avlönande kunna varda i behörig ordning å riksstaten beräknade, torde härav föranledda utgifter få av arméförvaltningen förskjutas för att sedermera anmälas till ersättande.

På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att för inlösen för statsverkets räkning av generalstabens officerskårs stalletablissemang i Stockholm må av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar tagas i anspråk ett belopp av 56,600 kronor.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen täcktes Hans Maj:ts Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erik von Horn.
